

**Վ. ԲՐՅՈՒՍՈՎԻ ԱՆՎԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ
ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ
ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИМЕНИ В. БРЮСОВА
BRUSOV STATE UNIVERSITY**

**ԲԱՆԲԵՐ
Վ. ԲՐՅՈՒՍՈՎԻ ԱՆՎԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ
ВЕСТНИК ГОСУДАРСТВЕННОГО УНИВЕРСИТЕТА ИМЕНИ
В. БРЮСОВА
BULLETIN OF BRUSOV STATE UNIVERSITY**

ԼԵՉՎԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ԲԱՆԱՍԻՐՈՒԹՅՈՒՆ

ЛИНГВИСТИКА И ФИЛОЛОГИЯ

LINGUISTICS AND PHILOLOGY

1(56)

**Վ. ԲՐՅՈՒՍՈՎԻ ԱՆՎԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ
«ԼԻՆԳՎԱ» ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ**

ԵՐԵՎԱՆ - 2021

**ԿՐԱՎՈՐԱԿԱՆ ՍԵՌԻ ՄԵՂՄԱՍՈՒԹԱՅԻՆ ԿԻՐԱՌՈՒՄԸ
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԽՈՍՈՒՅԹՈՒՄ**

ՍՅՈՒՋԱՆՆԱ ԱՏԵՓԱՆՅԱՆ

Հիմնաբառեր՝ կրավորական սեր, մեղմասության գործառույթ, քաղաքական խոսույթ, տեղեկության աղավաղման լեզվական գործիք

Ժամանակակից անգլալեզու քաղաքական խոսույթը լի է մեղմասութենով: Տվյալ ուսումնասիրության մեջ մենք կփորձենք վերլուծել ամերիկյան քաղաքական գործիչների կողմից կրավորական կառույցների օգտագործման դերը քաղաքական խոսույթում՝ կենտրոնանալով կրավորական կառույցների մեղմասության կիրառման առանձնահատկությունների վրա:

Մեղմասույթը առավելապես հանդես է գալիս բառային մակարդակում՝ փոխաբերության, փոխանության, թերագնահատման, չափազանցության և այլ ոճական հնարների միջոցով: Այնուամենայնիվ, մեղմասույթի կիրառությունը չի սահմանափակվում բառային մակարդակով. հաճախ կարելի է նկատել մեղմասութիւն բնորոշ գործառույթների իրականացումը բառակապակցության կամ անգամ՝ նախադասության միջոցով: Պատահական չէ, որ նախադասության քերականական կառույցի ոճական ուսումնասիրությունը կարող է վերհանել մեղմասության որոշակի ռազմավարության կիրառում:

Ուսումնասիրության շրջանակներում մենք կփորձենք դիտարկել և վերլուծել անգլախոս քաղաքական գործիչների կողմից կրավորական սերի մեղմասության կիրառման օրինակներ՝ հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ կրավորական սերի կիրառումը չափազանց տարածված է անգլերեն լեզվում:

Յուրաքանչյուր բառ, նախադասություն, որ մենք ընտրում ենք օգտագործել, յուրաքանչյուր խոսույթ, որի հետ մենք մեզ նույնացնում ենք, սահմանում է մեր էությունը, ձևավորում մեր գիտակցությունն ու իրականությունը: Բառերի ընտրությունը արտացոլում է տվյալ անձի որոշակի մտածելակերպը, համոզմունքները, հավատամքը, գաղափարախոսությունը, նրա հարումը այս կամ այն տեսակետին, հասարակական, քաղաքական կամ էթնիկ խմբին:

Հասկացությունները մեղմասույթի միջոցով բնորոշելիս մենք ասես դիտարկում ենք դրանք օբյեկտի խցիկի միջոցով: Արդյունքում, ինչպես պատկերն է արտացոլվում գլխիվայր, այնպես՝ հասկացությունը աղավաղվում ու ներկայանում է որպես բոլորովին այլ բան:

Գաղտնիք չէ, որ քաղաքականության մեջ լեզուն կարևորագույն և չափազանց հզոր գործիք է: Որոշակի լսարանին դիմելու նպատակով համապատասխան լեզվական հնարքների և միջոցների ընտրությունը կարող է ապահովել ոչ միայն քաղաքական գործչի, այլև՝ նրա ներկայացրած քաղաքական կուսակցության դրական պատկերը՝ իմիջը: Չպետք է մոռանալ, որ քաղաքական լեզուն «նպատակաուղղված լեզու է»․ քաղաքական գործիչները լեզվական միջոցների կիրառման միջոցով հասնում են փոխհամաձայնության, ապահովում են աջակցություն, ազդում են մարդկանց կարծիքի վրա, ինչպես նաև՝ գրավում են պոտենցիալ ընտրողների:

Իրականում, քաղաքական գործիչները երբեք պատահական խոսքային ձևակերպումներ չեն կիրառում, անգամ եթե դա առաջին հայացքից այդպես թվա: Համապատասխան թվացող արտահայտությունը, ակնարկը ևս որոշակի թաքնված նպատակ է հաճախ հետապնդում՝ հնչելով անկեղծ ու առօրեական և այդպիսով որոշ մտերմության տպավորություն առաջացնելով ունկնդրողների շրջանում: Քաղաքական գործիչների ելույթների ու ակնարկների բառապաշարն ու լեզվական կառույցները կոնկրետ նպատակ են հետապնդում և գիտակցված, զգուշավոր ընտրության արդյունք են:

Ժամանակակից քաղաքական գործիչները հաճախ են դիմում քաղաքական պատշաճության կիրառմանը՝ միաժամանակ թե՛ հանրության խնդիրների հանդեպ նրբանկատ մոտեցում ցուցաբերելու, թե՛ հանրության աջակցությունը ապահովելու և քաղաքական հակառակորդին քննադատելու նպատակով:

Քաղաքական գործիչները հաճախ խուսափում են այն բառերից կամ արտահայտություններից, որոնք կարող են տհաճ զուգորդումներ առաջացնել և բացասական տպավորություն գործել իրենց լսարանի վրա: Հենց այս դեպքում է, որ նրանք դիմում են մեղմասույթ կոչվող լեզվական հնարքին, որի միջոցով հնարավոր է դառնում «մաքրել» անհարմար, տհաճ հասկացությունը անտեղի և վիրավորական երանգներից՝ այսպիսով ապահովելով որոշակի անհարմար թեմաների անդրադառնալու անվտանգ եղանակ՝ առանց քաղաքական պատշաճության և հասարակական նորմերը խախտելու:

Հաշվի առնելով այն, որ քաղաքական լեզուն և, առհասարակ, քաղաքական խոսույթը առավելապես հանրային լսարանին են ուղղված,

խուսափողական բառապաշարն ու մեղմասության լեզվական ռազմավարությունը երբեմն կարող են արտացոլել քաղաքական գործիչների՝ հանրության խնդիրների հանդեպ նրբանկատությունը:

Մեղմասությամբ իր բնույթով բավական բազմանշանակ և բազմաշերտ լեզվական միջոց է, որը կարող է իրականացնել բազմաթիվ գործառույթներ: Մենք հակիրճ անդրադառնալով մեղմասության հիմնական գործառույթներին՝ կկենտրոնանանք այն գործառույթների վրա, որոնք կապված են մեղմասության միջոցով տեղեկատվության մտադրված խեղաթյուրման ու լսարանի ապակողմնորոշման դեպքերի հետ: Մասնավորապես մեր ուշադրության կենտրոնում է կրավորական սեռի մեղմասության կիրառումը, որը քաղաքական խոսույթում հաճախ հակասական թեմաներից խուսափելու կամ դրանց անդրադառնալը անհետևանք ու անխոչընդոտ դարձնելու նպատակ է հետապնդում:

Նախ և առաջ անդրառադնալով «մեղմասությամբ» ռճական հնարի բնույթին՝ նշենք այդ երևույթը խորապես ուսումնասիրած մի քանի հեղինակների սահմանումները: Այն դեպքերում, երբ մեղմասությամբ դիտավորյալ կիրառվում է մարդկանցից իրական փաստերը քողարկելու կամ մտադրված կերպով ապակողմնորոշելու և խաբելու նպատակով, մեղմասությամբ վերածվում է հաղորդակցության վնասակար միջոցի, որը Վ. Լուիցի բնորոշմամբ՝ երկիմաստ խոսքի (doublespeak) դրսևորում է (Lutz: 1987, 1999), իսկ Ա. Քեյսի և Ք. Բրիջի բնորոշմամբ վերոհիշյալ դեպքերը ապակողմնորոշող մեղմասության դրսևորումներ են (Allan, BurrIDGE 1991: 13): Այս տեսակի մեղմասությունները քաղաքական խոսույթում իրականացնում են երկու սկզբունքորեն տարբեր գործառույթներ, մասնավորապես՝ մեղմացնել սեփական պատվի հանդեպ սպառնալիքը (միջանձնային գործառույթ) և ներկայացնել իրականության՝ սեփական շահերից բխող պատկեր (գաղափարական գործառույթ), որոնք Ս. Լյուխտենբերգը համապատասխանաբար սահմանում է որպես՝ շղարշող գործառույթ և քողարկող գործառույթ (Luchtenberg 1985):

Բրիտանացի գրող Ջորջ Օրվելը իր «Քաղաքականությունը և անգլերեն լեզուն» աշխատության մեջ կոչ է անում՝ «երբեք մի օգտագործեք կրավորական սեռ այն դեպքում, երբ հնարավոր է օգտագործել ներգործական սեռ» (Orwell 1946: 8): Եվ սա պատահական չէ: Քաղաքականության մեջ ընդգրկված մարդիկ հաճախ խոսում են թափանցիկության մասին՝ մոռանալով, որ թափանցիկությունը ոչ այնինչ է, քան՝ պարզություն: Յուրաքանչյուր անգամ, երբ մենք պարզ ենք արտահայտում մեր միտքը, մենք նաև ապահովում ենք դրա թափանցիկությունը: Միևնույն ժամանակ, երբ քաղաքական գործչի

խոսքը կորցնում է իր թափանցիկությունը, նա կորցնում է ժողովրդի վստահությունը:

Ամերիկացի նշանավոր գրող Սթիվեն Քինգը գրավոր խոսքին նվիրված իր՝ «On Writing: A Memoir of the Craft» ստեղծագործության մեջ իր հերթին նշում է, որ կրավորական սեռի կիրառումը անվճռական և թույլ մարդկանց ընտրությունն է, ովքեր, դիմելով կրավորական սեռին, գերադասում են իրենց մտքերն արտահայտել ամենից անվտանգ ձևով (King 2002):

Հարց է առաջանում. այդ դեպքում՝ ինչու՞ է կրավորական սեռը «այդքան մեծ համբավ վայելում» քաղաքական խոսույթում: Հենց այդ հարցին է, որ մենք կփորձենք պատասխանել տվյալ հակիրճ ուսումնասիրության շրջանակներում:

Չնայած կրավորական սեռի կիրառումը քաղաքական խոսույթում կարող է վեհ նպատակների ծառայել, այն կարող է նաև նենգ դրդապատճառների հետևանք լինել: Տվյալ ուսումնասիրություն մեջ մեզ ավելի հետաքրքրում են կրավորական սեռի ապակողմնորոշող, տեղեկությունը քողարկող առանձնահատկությունները, որոնք իրենց հերթին բնորոշ են մեղմասույթ ոճական հնարին: Գաղտնիք չէ, որ կրավորական սեռի կիրառումը քաղաքական խոսույթում հաճախ ծառայում է իբրև ընդունված լեզվական գործիք տեղեկության աղավաղման և քողարկման հարցում: Հետևաբար, մենք դիտարկելու ենք կրավորական սեռի նման կիրառումը որպես մեղմասութային, ընդ որում՝ մեղմասութի ոչ բառային, այլ՝ շարահյուսական մակարդակում իրացվող որոշակի գործառույթների իրականացման միջոց:

Կրավորական սեռի մեղմասութային կիրառումը որոշ մասնագետներ կոչում են «խորամանկ կրավորական» (sneaky passive), «անցյալը արդարացնող կրավորական» (past exonerative), կամ՝ «ներողություն չարտահայտող ներողություն» (non-apology apology) (Tavris, Aronson 2007): Չնայած կրավորական սեռի մեղմասութային կիրառումն իր բնույթով նախ և առաջ լեզվական երևույթ է, դրա՝ քաղաքական խոսույթում օգտագործման դրդապատճառներն ու հետևանքները կարող են այնքան բազմանշանակ լինել, որ դրանց խորը վերլուծությունը կարող է ընդգրկել հոգեբանության, սոցիոլոգիայի, քաղաքագիտության և այլ ոլորտներ: Ամերիկացի հոգեբաններ Քերոլ Թավրիսն ու Էլիոտ Արոնսոնը 2013 թ-ին «սխալներ արվել են» հասկացության ուսումնասիրությանը անգամ համատեղ աշխատություն են նվիրել՝ «Սխալներ արվել են, (բայց ոչ իմ կողմից). ինչու ենք մենք արդարացնում անմիտ համոզմունքները, վատ որոշումները և վնասակար գործողությունները» վերնագրով (Mistakes Were Made (but Not by Me): Why We Justify Foolish Beliefs, Bad

Decisions and Hurtful Acts) (Tavris, Aronson 2007): Ոսումնասիրության հեղինակները պնդում են, որ մենք ինքներս մեր գիտակցության հետ խաղեր ենք խաղում՝ մեղադրանքներից խուսափելու նպատակով: Նրանք առանձնացնում են գիտակցության հետևյալ խաղերը՝ իմացական աններդաշնակություն (cognitive dissonance), որը ժխտման յուրօրինակ մեթոդ է, իմացական կողմնակալություն (cognitive biases). մտավոր խաղեր, որ մենք մեզ վրա ենք իրականացնում, հաստատման կողմնակալություն (confirmation bias) , որի դեպքում մենք, ըստ մեր հարմարության, խմբագրում ու ու հեռացնում ենք այն փաստերը, որոնք հակասում են մեր նախապաշարումներին, և վերջապես՝ «Իմ խնդիրը չէ» համախտանիշ (Somebody Else's Problem Syndrome), որն ապահովում է մեր անտարբերությունը մեզ հետ ուղղակիորեն չառնչվող խնդիրների հանդեպ (Tavris, Aronson 2007):

Բավական հետաքրքրական է այն փաստը, որ կրավորական սեռը քաղաքական խոսքում ակտիվ գործածության մեջ է եղել դեռ վաղուց: Քաղաքականության մեջ դրա կիրառման ամենահայտնի օրինակներից է Միացյալ Նահանգների Անկախության Հռչակագրում Թոմաս Ջեֆերսոնի՝ հետագայում աֆորիզմ դարձած բառակապակցությունը, այն է՝ «բոլոր մարդիկ ստեղծված են հավասար»: Միացյալ Նահանգների հիմնադիրները կարող էին այս բառակապակցությունը նաև հետևյալ կերպ ձևակերպել՝ «Աստված բոլոր մարդկանց հավասար է ստեղծել»: Այնուամենայնիվ, նրանք գերադասել են չօգտագործել վերոհիշյալ ձևակերպումը: Դիմելով այդ քայլին՝ նրանք խուսափել են փաստաթղթում «Աստված» բառի կիրառումից, միևնույն ժամանակ՝ խուսափելով քաղաքական հռչակագիրը կրոնականի վերածելուց: Արդյունքում, նրանց հաջողվել է պահպանել հռչակագրի աշխարհիկ ձևակերպումը:

Ինչևէ, եթե Անկախության Հռչակագրի հեղինակները, կիրառելով կրավորական սեռ, ձգտում էին պահպանել կրոնական տեսանկյունից փաստաթղթի չեզոքությունը, ապա՝ ժամանակակից քաղաքական գործիչները հաճախ զգալիորեն պակաս բարոյական շարժառիթներ են հետապնդում:

Այս լեզվական «գործիքը» իրականում որոշակի գործողությունների համար պատասխանատվությունից խուսափելու կատարյալ միջոց է: Միաժամանակ, այն խոսողին հնարավորություն է տալիս կիրառել անորոշ ձևակերպումներ առանց մանրամասնությունների, որը մեղմաստությամբ բնորոշ գործառույթներից մեկն է. արդյունքում՝ հնարավոր է դառնում ազդել կոնկրետ լսարանի գիտակցության վրա և նույնիսկ՝ աղավաղել իրականության նրանց պատկերացումը: Երբ հաղորդակցության աղբյուր հանդիսացողը օգտագործում է կրավորական

սեռ, նա հնարավորություն է ստանում ասել, որ ինչ-որ բան տեղի է ունեցել՝ առանց տրամադրելու տեղեկություն, թե ով է դա արել և ինչպես: Այն դեպքում, երբ կրավորական սեռի կիրառումը դիտավորյալ բնույթ է կրում, այն բացահատ մեղմասութային գործելաոճ է՝ հաշվի առնելով մեղմասութիւն բնորոշ՝ իրականությունը քողարկելու կամ անորոշ տեղեկություն տրամադրելու գործառնությունները:

Ժամանակակից անգլալեզու քաղաքական խոսույթը բավական հարուստ է կրավորական սեռի նման կիրառումներով: Կրավորական սեռի կիրառման ամենահայտնի օրինակներից է թերևս «սխալներ արվել են» հայտնի արտահայտությունը, որը հաճախ է օգտագործվում ամերիկյան քաղաքական գործիչների կողմից: Հարկ է նշել, որ այն առաջին անգամ օգտագործել է Ամերիկայի նախագահ Ռոնալդ Ռեյգանը «Իրան- Կոնտրա» կամ «Իրանգեյթ» կոչված գործողության առնչությամբ: («Իրանգեյթ»՝ ԱՄՆ-ում տեղի ունեցած մեծ քաղաքական սկանդալ, որը առաջացել էր 1987 թ-ին այն բանից հետո, երբ ամերիկյան վարչակազմի անդամները կազմակերպել էին զենքի գաղտնի ներկրում Իրան՝ դրանով իսկ խախտելով այդ երկրի հանդեպ գործող ամերիկյան զենքի մատակարարման արգելքը: Հետաքննության արդյունքում հետագայում պարզ դարձավ, որ զենքի վաճառքից ստացված գումարները ուղղվում էին Նիկարագուայի Կոնտրաս կոչվող ապստամբների ֆինանսավորման վրա, չնայած նրան, որ կոնգրեսը արգելք էր սահմանել նրանց ֆինանսավորման վրա): <https://www.britannica.com/event/Iran-Contra-Affair> “We did not achieve what we wished, and serious mistakes were made in trying to do so”. (R. Reagen) <https://www.cbsnews.com> «Մենք չհասանք մեր նպատակին, և լուրջ սխալներ են արվել այդ ընթացքում»:

Անկասկած նշված սխալները կատարվել էին առաջին հերթին նախագահի կողմից, սակայն վերոհիշյալ ձևակերպումը հնարավորություն է տվել Ռեյգանին այդ սխալները ներկայացնել որպես իր հետ կապ չունեցող իրողություններ՝ դրանով իսկ խուսափելով պատասխանատվությունից:

Կատարված սխալների մասին նման վերացական կերպով խոսելը՝ առանց մասնավորեցնելու կատարողի ինքնությունը, բավական ընդունված գործելաոճ է ԱՄՆ նախագահների համար: Իրականում վերջին տասնամյակների ընթացքում ԱՄՆ-ի գրեթե բոլոր ղեկավարները կիրառել են նման լեզվական ձևակերպում՝ բնորոշելու իրենց աշխատակազմի կատարած թերացումները: Նախագահ Ջորջ Բուշը 2007 թ-ին անդրադառնալով Իրաքի հանդեպ նոր ռազմավարության անհրաժեշտությանը տվել է հետևյալ ձևակերպումը՝

“Where mistakes have been made, the responsibility rests with me.” (J. Bush)
<https://www.cbsnews.com>
«Այն հարցերում, որոնցում սխալներ են արվել, պատասխանատվությունը ընկնում է ինձ վրա»:

Հետաքրքրական է, որ վերոհիշյալ պնդմամբ Բուշը չի նշում, որ ինքն է սխալներ գործողը և անգամ, որ սխալները միանշանակ կատարվել են:

Չշեշտելով գործողությունը կատարողին՝ Ջ. Բուշը փաստորեն կիրառում է մեղմասության ռճական հնար՝ անուղղակի և անորոշ ձևակերպում արտահայտելով:

ԱՄՆ-ի նախագահ Բիլ Բլինթոնն իր հերթին գերծ չի մնացել «սխալներ են արվել» սիրված արտահայտությունից: 1999 թ-ին Բելգրադում Չինաստանի դեսպանատան սխալմամբ ոմբակոծման կապակցությամբ Բլինթոնը հետևյալ արտահայտությունով է հանդես եկել՝

“A series of very bad mistakes have been made, and a tragic accident occurred”. (B. Clinton) <https://www.cbsnews.com>

«Մի շարք շատ վատ սխալներ են արվել, և դժբախտ պատահար է տեղի ունեցել»:

Ակնհայտ է, որ վերոհիշյալ արտահայտությունը ԱՄՆ-ի նախագահները պատահական չեն կիրառել: Կրավորական սեռի ընտրությունը այս դեպքում կարող է բազմաթիվ դրդապատճառներ ունենալ, որոնցից ամենաակներևը՝ պատասխանատվությունից խուսափելու կամ պատասխանատվությունը իրենից շեղելու փորձն է:

ԱՄՆ-ի երբեմնի նախագահական թեկնածուներից Հիլարի Բլինթոնի՝ կրավորական կառույցի կիրառման ամենահայտնի օրինակներից է 2016 թ-ի թվիթերյան իր էջում նրա տեղադրած հետևյալ արտահայտությունը՝

“Another unarmed Black man was shot in a police incident.” (H. Clinton)
<https://www.washingtonpost.com>

«Եվս մեկ սևամորթ անզեն մարդ է հրազենային կրակից սպանվել ոստիկանական միջադեպում»:

Հարկ է նշել, որ Հիլարի Բլինթոնի այս ակնարկն արվել է Օկլահոմա նահանգում անզեն սևամորթի սպանության կապակցությամբ: Բլինթոնը, գերադասելով կիրառել կրավորական կառույց և չնշելով, որ ոստիկանությունն է կրակել և սպանել անզեն մարդուն, փաստորեն աննկատ ձևով քողարկում է գործողության կատարողին: Կարելի է պնդել, որ այս դեպքում Բլինթոնը կիրառում է նաև «պաշտպանողական»

նազմավարություն (defensive strategy)՝ ոչ բացահայտ կերպով պաշտպանելով ուստիկանությանը:

Ն. Ֆեյրքլոփի ուսումնասիրությունները մատնանշում են խոսույթային կառույցների գաղափարական ազդեցությունը (Fairclough:1989, 2003): Ընդհանրապես գործողության կատարողի ինքնության քողարկումը իրականացվում է տարբեր միջոցներով, այդ թվում՝ կրավորական սեռի օգնությամբ: Կրավորական սեռը խոսողին կամ գրողին հնարավորություն է ընձեռում գործողության կատարողին ընդհանրապես հեռացնել խոսույթից (Simpson 1993):

Կրավորական կառույցներում գործողության կատարողը, փաստորեն, վերածվում է հանգամանքի, որը հեշտությամբ կարելի է բաց թողնել անհրաժեշտության դեպքում: Այն դեպքերում, երբ կրավորական սեռը մտադրված է կիրառվում՝ գործողության կատարողի բաց թողմամբ, գործողության հեղինակը դիտավորյալ կերպով քողարկվում է՝ ներակա (implicit) է դարձվում: Ստրև դիտարկենք ԱՄՆ-ի նախագահ Բարաք Օբամայի կողմից կրավորական սեռի օգտագործման որոշ օրինակներ՝

“On the same day our civilians were killed in Benghazi, a Turkish police officer was murdered in Istanbul ...; more than 10 Yemenis were killed in...”.

(B. Obama) <http://www.academypublication.com>

«Նույն օրը մեր քաղաքացիներն են սպանվել Բենգազիում, թուրք ոստիկան է սպանվել Ստամբուլում..., ավելի քան 10 Յեմենի քաղաքացի է սպանվել ...»:

Օբամայի կողմից կրավորական կառույցների մեղմասութային այս կիրառումը կարող է մեկնաբանվել այն հանգամանքով, որ գործողությունների ազդեցությունն ու հետևանքը այս կամ այն պատճառով շատ ավելի կարևոր են, քան՝ գործողության կատարողը: Ինչպես նշում է Վան Դիյքը նման կառույցներում ուշադրության կենտրոնը մտադրված շեղվում է գործողության կատարողից (Dijk 2000): Միևնույն ժամանակ այս լեզվական հնարի կիրառումը ենթադրում է գաղափարական որոշակի քողարկված կողմնակալություն: Ստացվում է, որ գործողության համար պատասխանատու անձիք հեռացվում են կիզակետից և գործընթացի մակերևութային պատկերումից. հետևաբար, ուղղակի կատարողները թաքցվում են այն լսարանից կամ հանրությունից, որին այդ պնդումներն ուղղված են (Renkema 2009): Ստորև ներկայացված են Օբամայի կիրառած կրավորական կառույցների երեք այլ օրինակ.

a. Over the next few years, big decisions will be made in Washington....

b. Terrorist plots must be disrupted. Europe's crisis must be contained...(B. Obama) <http://www.academypublication.com/>

ա. Հեղափոխ մի քանի տարիների ընթացքում մեծ որոշումներ կընդունվեն Վաշինգտոնում...

բ. Ահաբեկիչների ծրագրերը պետք է խափանվեն: Եվրոպայի ճգնաժամը պետք է զսպվի...

ԱՄՆ-ի նախկին նախագահ Դոնալդ Թրամփի կողմից կրավորական սեռի նպատակաուղղված կիրառումը ևս բազմաթիվ մեկնաբանությունների առիթ է դարձել: Թրամփը տարբեր առիթներով բազմաթիվ անգամ կիրառել է «to rig» (տվյալ համատեքստում՝ կեղծել) բայը կրավորական կառույցներում: Մասնավորապես, 2020 թ.-ի նախագահական ընտրություններում իր պարտությունից հետո, Ջորջիա նահանգում ելույթի ժամանակ դիմելով իր աջակիցներին՝ Թրամփը հանդես է եկել հետևյալ պնդմամբ՝

"There's no way we lost Georgia. There's no way. That was a rigged election."
(D. Trump) <https://www.nbcnews.com>

«Հնարավոր չէ, որ մենք պարտված լինենք Ջորջիայում: Դա անհնար է: Ընտրությունները կեղծվել են»:

Այս օրինակում մենք դիտարկում ենք «to rig» կեղծել բայի Participle 2 ձևի որոշչային կիրառմամբ: Արդյունքը ամեն դեպքում նույնն է գործողության կատարողի ինքնությունը չի շոշափվում:

Վերը նշված օրինակը միայն մեկն է այն բազմաթիվ դեպքերից, երբ Թրամփը կիրառել է «rigged» (կեղծված) բայը: Դեռ 2020թ-ի օգոստոսի 17-ին Վիսկոնսին նահանգում իր նախընտրական արշավի ելույթի ժամանակ Թրամփը արել է հետևյալ կանխատեսումը՝

"The only way we're going to lose this election is if the election is rigged." (D. Trump) <https://abcnews.go.com>

«Միակ հնարավոր տարբերակը, որ մենք պարտություն կրենք այս ընտրություններում, այն կլինի, որ ընտրությունները կեղծվեն»:

Կարելի է պնդել, որ վերը նշված դեպքում կրավորական սեռի օգտագործումը Թրամփի կողմից պարզապես հանրության մեջ ընտրական համակարգի հանդեպ անվստահություն առաջացնելու միջոց չէր և ոչ էլ, առավել ևս՝ պատահականություն: Թրամփը շատ անգամներ ընդհանրացված մեղադրանքներ է հնչեցրել իր քաղաքական հակառակորդների հանդեպ: Սակայն, ամենայն հավանականությամբ, անկարող լինելով հստակ ձևակերպել իր պնդումը թե՛ ովքեր և ինչպես կարող էին կեղծել ընտրությունները՝ նա դիմել է գործողության կատարողին շրջանցող կրավորական արտահայտությունների: Հավանաբար, այստեղ առկա է նաև մեղմաստությամբ այն գործառույթը, որը ելնում է սեփական պատիվը պահելու, դեմքը փրկելու դրդապատճառներից: Օգտագործելով կրավորական սեռ՝ Թրամփը,

փաստորեն, ուղղակիորեն որևէ մեկի չի մեղադրում. հետևաբար, նա խուսափում էր պոտենցիալ պատասխանատվությունից, որ կարող է առաջ գալ, եթե մեղադրվող անձը փորձեր պահանջել վարկաբեկման համար հիմքեր և դատական ատյաններ դիմեր:

Նախագահական արշավում իր մասնակցության մասին պաշտոնապես հայտարարելուց մեկ օր անց ներկայիս ԱՄՆ-ի նախագահ Ջո Բայդենը ստիպված էր առերեսվել իր անցյալի հակասական պահերից մեկին, այն է՝ թե ինչպես է նա հանգուցալուծել Անիտա Հիլի դատական գործը: Երեսուն տարի առաջ Հիլը վկայություն էր տվել՝ Գերագույն Դատարանի թեկնածու Քլերենս Թոմասին մեղադրելով աշխատավայրում իր հանդեպ սեռական ոտնձգության մեջ: Այդ ժամանակ Բայդենն էր նախագահում ԱՄՆ-ի սենատի արդարադատության հանձնաժողովում: Բայդենի հանձնաժողովը շտապ կերպով փակում է գործը՝ չթույլատրելով այլ կանանց վկայություններ: Քլերենս Թոմասն արդյունքում արդարացվեց: Բայդենը նախագահի իր թեկնածությունը հայտարարելուց հետո առաջին իսկ հարցազրույցում անդրադառնալով վերոհիշյալ դեպքին՝ ասել է հետևյալը.

“I am sorry she was treated the way she was treated, I wish we could have figured out a better way to get this thing done.” (J. Biden)
<https://www.washingtonpost.com>

«Ես ափսոսում եմ, որ նրա հետք այդպես են վարվել. կցանկանայի, որ մենք այդ հարցը լուծելու ավելի լավ տարբերակ գտնեինք»:

Բայդենի կողմից կրավորական սեռով այս ներողության արտահայտումը բնականաբար քննադատության ալիք բարձրացրեց: Նրա քննադատները պնդում էին, որ փոխարենը Բայդենը ասեր՝ «ես ներողություն եմ խնդրում իմ արարքի համար», նա գերադասեց կրավորական կառույցի միջոցով ասես արդարանալ՝ պատասխանատվությունն իրենից շեղելով:

Ամփոփելով մեր հակիրճ ուսումնասիրությունը կարելի է եզրակացնել, որ կրավորական սեռը քաղաքական խոսույթում լայնորեն կիրառվում է որպես մեղմասութային միջոց հետևյալ նպատակներով՝

- պահպանել սեփական անձի պատիվը, դրական «իմիջը» (face-saving strategy)
- դյուրին դարձնել անդրադարձը հակասական թեմաներին
- քողարկել գործողության անմիջական կատարողի ինքնությունը և այդ կերպ հեռացնել և սահմանազատել կատարողին գործողությունից
- նվազեցնել կատարված գործողությունների կամ ընդունված որոշումների հանդեպ պատասխանատվությունը կամ խուսափել ուղղակի

պատասխանատվությունից, ինչպես նաև՝ խուսափել հնարավոր դատական պատասխանատվությունից

- շրջանցելով իրադարձության մանրամասները՝ մեղմ ձևով ներկայացնել գործողությունը կատարողին

- ոչ բացահայտ կերպով արդարացնել գործողությունը կատարողին

Հաշվի առնելով տեղեկության տարածման ժամանակակից արագությունն ու հասանելիությունը՝ ապակողմնորոշող և իրականությունը խեղաթյուրող ոճական հնարների ներուժն էլ ավելի հզոր է դառնում, քանզի այն ունակ է ազդել ոչ միայն կոնկրետ երկրի, այլև՝ գլոբալ հանրության գիտակցության վրա և ձևավորել ցանկալի, սակայն իրականությունից վերացարկված ընկալում:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ

1. Lutz, William (1987). “Doublespeak at large”. English Today 12, 21–24.
2. Lutz, William (1999). Doublespeak Defined: Cut through the Bull*** and Get the Point! New York: Harper Collins.
3. Allan, Keith and Kate Burridge (1991). Euphemism and Dysphemism. Language Used as Shield and Weapon. Oxford and New York: Oxford University Press.
4. Luchtenberg, Sigrig (1985). Euphemismen im Heutigen Deutsch. Frankfurt-am-Main: Peter Lang.
5. Orwell, George (1946). Politics and the English Language, <http://www.public-library.uk/ebooks/72/30.pdf>
6. King, Steven (2002). On Writing: A Memoir of the Craft, Pocket Books
7. Carol Tavris, Elliot Aronson (2007). Mistakes, Were Made (but Not by Me): Why We Justify Foolish Beliefs, Bad Decisions and Hurtful Acts, Houghton Mifflin Harcourt
8. <https://www.britannica.com/event/Iran-Contra-Affair>
9. <https://www.cbsnews.com/news/mistakes-were-made-a-short-history>
10. <https://www.washingtonpost.com/blogs/post-partisan/wp/2016/09/28/the-system-is-rigged-how-politicians-use-the-passive-voice-as-a-rhetorical-cheat>
11. Fairclough, N. (1989). Language and power. London: Longman.
12. Fairclough, N. (2003). Analyzing discourse: Textual analysis for social research. London & New York: Routledge. Fairclough, N. (2006). Language and Globalization. London and New York: Routledge.
13. Simpson, P. (1993). Language, ideology and point of view. London & New York: Routledge.

14. <http://www.academypublication.com/issues/past/tpIs/vol04/06/11.pdf>
15. Van Dijk, T. A. (2000). Ideology and discourse: A multidisciplinary introduction. Barcelona: Pompeu Fabra University.
16. Renkema, J. (2009). Discourse, of course. An overview of Research in discourse studies. Amsterdam/Philadelphia: Benjamins Publishing.
17. <https://www.nbcnews.com/video/trump-continues-false-claim-of-rigged-election-at-georgia-campaign-rally-98798149643>
18. <https://abcnews.go.com/Politics/trump-longstanding-history-calling-elections-rigged-doesnt-results/story?id=74126926>
19. <https://www.washingtonpost.com/politics/2019/05/01/some-women-joe-bidens-delayed-apology-anita-hill-is-just-start>

СЮЗАННА СТЕПАНЯН - ЭВФЕМИСТИЧЕСКОЕ УПОТРЕБЛЕНИЕ ПАССИВНОГО ЗАЛОГА В ПОЛИТИЧЕСКОМ ДИСКУРСЕ

Ключевые слова: *пассивный залог, эвфемистическая функция, политический дискурс, лингвистические средства искажения информации*

Современный политический дискурс изобилует политкорректными лингвистическими терминами, употребление которых часто “осуществляется” с помощью пассивного залога. В данной статье исследуются эвфемистические функции пассивного залога, употребляемого в политическом дискурсе. Эвфемистическое употребление пассивного залога присуще американскому политическому дискурсу. Следовательно, большинство примеров, проанализированных в статье, были извлечены из американских новостных статей, содержащих цитаты американских политиков. В статье были исследованы основные эвфемистические функции пассивного залога, с помощью которых, например, можно вводить в заблуждение, исказить информацию, создавать и продвигать желаемый общественный имидж.

SYUZANNA STEPANYAN - EUPHEMISTIC USE OF PASSIVE VOICE IN POLITICAL DISCOURSE

Keywords: *passive voice, euphemistic function, political discourse, information distorting linguistic tool*

Modern political discourse is abundant in politically correct language which is often actualized through the subtle use of passive voice. The given article analyses the euphemistic functions the passive voice performs in political discourse. The euphemistic use of passive voice is relatively common

in the discourse of American politicians. Hence, most of the examples analysed in the study were extracted from American news articles involving quotes by American politicians. Basic euphemistic functions of passive voice such as the misleading and obfuscating, information distorting, self-promoting and desirable public image shaping functions were outlined in the article.

Ներկայացվել է՝ 24.02.2021

Գրախոսվել է՝ 24.02.2021

Երաշխավորվել է ԲՊՀ Անգլերենի ամբիոնի կողմից՝ 24.02.2021